

VII. E. 33.

809446

Panegyricus

SERENISSIMO

MAXIMILIANO

BOIORVM DVCI

E BELLO,

quo

IMPERIVM

pacavit, AVSTRIAM superiorem Cæsari vindicavit, in-
feriorem hoste liberavit, BOHEMOS acie vicit,
& PRAGAM regni caput occupavit,
reuerenti dictus

AB

VRBANO Freidenreich Bauaro
Iureconsulto.

MONACHII, apud NICOLAVM HENRICVM.
M. DC. XX.

SEPTENNIS SIMON
MAXIMILIANO

BOIORVM DVCI
REBELLO

J M P E R I A M

... in
...
...
...

K. R. B. A. N. O. ...

79322302

...
...

LECTORI
SALVTEM.

CRIPSI Panegyri-
cum, atque si dixif-
sem, meopte inge-
nio & cupidine,
cui in tanta omniũ
lētitia imperare nō
potui. Gratiam adeo non aucupor,
vt timeam, ne excidam. Altæ men-
tes ea, quæ præ clarè ac fortiter gesse-
re, non volunt humiliter dici; & aut

AD LECTOREM.

nullam amant laudem, aut factis pa-
rem, quam ego præstare non possum,
scribo tamen, ac si possem; tu le-
ctor veniam dato, ac
si debeas.

PANE-

PANEGYRICVS.

ON arbitror quemquam esse, Serenissime Princeps MAXIMILIANE, ex hac tanta omnium ordinum concione, os sacrum vultumq; Serenitatis Vestrę intuente, qui non immensa quadam animi voluptate perfundatur, atque etiam non mediocri cupidine efferatur, publica voce Principis sui, tot victoriis incliti, tot morbi mortisque discriminibus perfuncti, optatissimum reditum gratulandi, ac faustis acclamationibus tantarum terrarum Domitorem prosequendi. Gestit ad hoc quisque; nec linguas multitudo contineret, nisi maiestate Serenissimi vultus absterreretur, sciretque Seren^{tem}. V. magis amare, facere dicenda, quam facta dici: ne tamen omnes tanquam Sigaliones in ingrato silentij templo collocati

esse videamur, placet vt ego vnus omnium loco loquar; tametsi non nesciam me audacia notam subiturum, qui ante alios extra ordinem procurram, qui partes suscipiam facultati meæ impares, qui omnium nomine perorem, non omnium nomine rogatus. Imo verò cum me omnes læti applaudentesque aspiciant, omnes rogare videntur, imperaturi silentium seueriore fronte, si nollent; & audax ego omnino forem, si mihi vni omnium personam arrogassem: sed aliud est omnes agere, aliud omnium interpretem & præconem profiteri; quod si & hunc pro dignitate non exhibeam, haud grauate patiar, vt dicatur, me male loqui, vera narrare.

Duo me infantiorem solantur; alterum est quod & alius quantumuis dicendi peritus, cum summa eloquentiæ copia minus dixisset, quam tu gesseris. Quare si Tullio alicui aut Demostheni venia danda fuisset, haud vana spe fruor eandem mihi quoque concedendam, nam etsi plus peccem, pietate in principem pecco: alterum est, quod ipsa lætitia, quam ex fama rerum abs te gestarum percipio, mentem in diuersa abripiat,

abripiat, faciatque vt plurima habeam, quæ dicam, sed quid primum, postremumue, aut quomodo dicam nesciam: quamquam haud opusest, vt ego id tester, credent alij etiam me tacente: quicquid tamen sit Serenissime Princeps, habuisses me omnino maiorem Oratorem, si ad minorem Principem dicendum fuisset; patienter igitur audies tua causa peiorem.

Septuaginta admodum anni sunt cum è Galliis Furiarum quarta, Caluini hæresis effusa etiam Germaniæ partem occupauit, & more suo homines dulci quodã philtro furiauit. Omnes ordines plenis Comitibus AN. M. D. LXVI. detestabilẽ sectam exosi, auctore Cæsare pellendam decreto censuere. Intercessere Tribuni è mansuetiore Lutheri palestra, quos iam clementiæ pœnitet, concepta spe, Infirmos Fratres (ita enim eos appellauere) tolerantiam emēdari posse. Emēdati sunt, si virtutis putamus, è malis deteriores fieri. Cum numero sensim creuere animi, nec iam amplius sese hospites tulere; sed de exitio veterū inquilinorum consilia iniuere, vt illi regnarent, qui in Imperio nec parere debebant, imo nec apparerè: vt vero voto poterentur,

rentur, iam diu in Comitibus magna arte lites ferere, Confessionem Augustanam professos, quibus suus in imperio locus, vaftris technis in societatem pellicere, in Catholicos multas culpas conuicere, ipsi committere; ius & fas violatum quiritari, & simul nullum ferre; omnia demum miscere & vertere, atque ita quidem, vt Imperatorem salutarent, ipsi vero imperarent; angustius tamen, quam vellent. Quocirca multis iam annis consilia & vota contulere, clanculariis ac vetitis coitionibus, ad laborantibus ex legibus Leguleis, quorum callidis machinationibus eo vesaniae ruere, vt quaesita occasione meditata perficerent, & aliena regna raperent, sua amissuri.

Cesserat Bohemia Matthias Augustus Viennamque sedem transtulerat, Praga magis relicta, quam deserta, suo enim loco ad clauum sedere iussit viros, diuitiis, nobilitate ac rerum Bohemicarum scientia praestantes; nec accusare Caluniam poterant, aut Caesaris de tantis viris iudicium, aut ipsos Praesides muneribus suis indignos: Religio displicuit; regnum placuit; atque vt illa rueret, praecipitati sunt Praesides;

vti hoc obtineretur, proſcriptione, exilio, ſpo-
 liatione bonorum, ferro ac flamma rem geri
 lubuit; & regnum cæpere perdere, qui quære-
 bant. Inauditum facinus, quodque ſolum pro-
 barunt, qui commiſere. Cæſar clementia vſus
 ipſi ſuperba feritate; iuſſit ille aut querelas de-
 ponere, aut ius ſuum proſequi apud tribunal;
 ipſi nullum ſceptrum agnoſcere, ſed ſuum fer-
 re, & inconceſſa poteſtate Regias functiones
 obire, ac pro vno Agamemnone triginta par-
 turire, Directores dicti, credo vt ciues ſuos re-
 ctâ ad interitum dirigerent. Ergo arma in ar-
 matos ſumpta, & vario euentu primo anno
 certatum, intercuditque belli curſum mors Cæ-
 ſaris, cui viuo adhuc ſurrogatus Ferdinandus,
 eo loco apud Rohemos fuit, quo Matthias;
 ſicut enim huius imperium excuſſerant, ita il-
 lius nunquam acceperunt; & nulla fuit illis ele-
 ctio, quam tamen aliquam eſſe volebatur, cum
 elegere.

Altero anno eximius Ducum Bucquaius
 cæſis Mansfeldij copiis, numeroſum exerci-
 tum laudatorum militum, robore valentem,
 per aſperriſſima viarum in interiora regni dixit,

Pragam rebellionis caput petiturus; sed conspirante in eum perpetua pluuia, ac Vngarica lue per castra sæuiente tardius mouit, demumque ab effuso ac late omnia ad Viennam populante Gabore, destinata iræ suæ Pragam relinquere, periclitanti Viennæ opem ferre, exercitumque à tanta præda auulsum, inuitum, frementemque reducere compulsus est, salubri consilio. nam Vienna retenta, Praga repeti potuit, vt aliquando pateretur ipsa, quod minabatur Viennæ. Gabor ibi & Turnius ad fluenta Danubij spectabiles erga minorem manum; ad parem latebras quæsituri; didicere tamen etiam exiguas copias, si vincere non licuit, superari non potuisse.

Interea Ferdinandus Bohemorum consensu Rex lectus, Bohemorum manibus coronatus, Bohemorum vocibus proclamatus, cum Francofurti & Rex agnosceretur à Palatino, & Cæsar esse inciperet, postridie Bohemis Rex esse desiit, scelere nimirum in expiabili per vnã noctem commissio. Itaque Palatinus compositam diu ante fabulam in theatro dat, & procerum Bohemicorum assensu,
breues

breues ac fluxas habenas capeffit, plenus animis, regioq; fastu sublimis, venturi incuriosus.

Parte altera Protestantes foederati per Germaniam & ipsi bellum meditari, ad distinenda Cæsaris auxilia, indigna per Legatos postulare, tempus præscribere, minas iacere; suas, Transiluanicas & Turcicas opes ostentare, alte incedere, rem factam habere, ante victoriam triumphum canere, Cæsari insultare, Principes despiciere, Catholicas vires eleuare. Quis non decidentis coeli casum pauesceret? iam iam adictum patebamus prophani, iam rubebant è vulnere Ecclesiastici; omnia Mars famelicus deuorauerat,

Adulto iam autumnno Austriam Cæsar Francofurto repetens, vt cognatam Domum interuiferet, Monachium peruenit. Ei Serenitas Vestra honoris causa Augustam vsque obuiam ijt, atque in imperantem Bauariæ urbem suam magnifico paratu deduxit. Longo ac bellico ordine ciues in armis erant, equites aut sagulis fulgebant, aut cataphracti ferro horrebant, multa ac superba aulicorum equestri pompa. Ante portam certa serie visendæ ma-

gnitudinis tormenta, sibi que ex aduerso opposita alternatim tonitrua ac festa fulmina conciuere, arsitq; nox insequens atq; vna cœlum malleolis ac missilibus. Crassi breuesque magni rictus ex ære tubi in terram destituti, sublucente flamma, in altum proiecere pilas arte fabrefactas, ac vterum gerentes, quæ in ipso æthræ inani per violentiam ruptæ, ternas, quaternasue alias peperere, pariter rumpendas, pariter ruptas, ac late longeque iucunda incendia spargentes, digno Principibus spectaculo. Cæsar ad aulam diuertit, sua maiestate parem, ingenij Seren^{is} V. opus: omnia in ea Regio cultu ornata, omnia magnis censoribus admiranda; & damnari potuisset impensa, nisi à tanto Principe ædificata, aut tanto ab hospite fuisset inhabitata. Nullum per Germaniam, fortasse per Europam Palatium, quod cum hoc decertet, & in quo raræ artes, cum preciosissimis rerum de principatu contendant; vtræque tamen vincant æstimantem.

Hic cum circumquaque hostile classicum perstreperet, sororius Cæsar cum Seren^o V. æquis legibus pepigit, vti sociis armis cum Bu-

quaio

quaio, qui maiori solertia, quam milite Austria tuebatur, bellū capefferet, ac tot terrarum rebelles ac perduelles in ordinem cogeret: nec segnis Seren^{tas} V^{ra} habito cum Catholicis fœderatis VVirceburgi conuentu, ac Saxone æqui & recti amante Principe Milhusij Thuringorum in partes adducto, exactissimas militum conquisitiones instituit; præter Germanos Galli, Lotharingi, Valones, Croatæ, aliarumque gentium bellatores, magnis præmiis ad signa vocati, in Sueuiam per varios & longos viarum tractus, obsidente breuiora itinera hoste, ad delectum venire. Timebant crescentibus sensim copiis Protestantes Vlmæ trepidanti, idcirco suas quoque copias admouere; atque vt securius hostem spectarent, vallo se muniuere.

Sub Iunium extremum castra Seren^{tis} V^{rae} auxere Lotharingorum, Vbiorumque Legionum, Ducibus Vademontio iuniore, iuuentutis principe, & Barone Anhaltino militiæ claro. Mox ipsa Seren^{tas} V^{ra} ne qua fama didi posset, per speciem venationis Monachio discedens, Diligani Antistitis Augustani oppidum,

dum, cui vicina erant castra, profecta, missis
 Vlmam legatis ad Principes Protestantés, & ex-
 ercitus Duces, adnitentibus Gallis ad Cæsare-
 rem Oratoribus, per id tempus Vlmæ hospi-
 tantibus, pacem extorsit, vt Germaniæ reli-
 quæ consultum esset, exorto in Austria bello,
 quod & Serenitas Vestra voluebat, & à Cæsare
 identidem sollicitabatur. Bucquaio vnicum
 negotium erat Bohemos à Vienna arcere; &
 Austrij tam inferi, quam superi, gens Domini,
 quem ortus & natura dederat oblita, acerbio-
 res hostes crant, quam ipsi Bohemi. Superi quo-
 que, traiecta per Danubium catena, iter clau-
 ferant, vt sine obsidentibus Imperator Viennæ
 obsideretur. Pax igitur Vlmæ Sueuorum facta,
 vt alibi bellum inferretur; quod consilium cum
 vulgo ignoraretur, pax multis parum grata vi-
 sa, & prætulere bellum, qui ægrè ferebant ar-
 matum amicum. Verum euentus ostendit
 Seren^{tem} V^{ram} in pace stabilienda sapienter e-
 gisse, stultè reprehensam. Non est Ducis cau-
 las rerum gerendarum vulgare, nec rationem
 reddere, sed habere: tempus & euentus osten-
 dunt bonū consilio virū: Satis est, si quod vnus
 scit, omnes exequantur.

Com-

Compositis igitur Germaniæ rebus, copias partim Danubio, partim terra Seren^{tas} Vestra Passauium abduxit, modiceque flexo in meridiem itinere Scherdingam ditionis suæ oppidum peruenit, vnde missis Oratoribus Lincium ad Ordines mandata, quæ à Cæsare habuit, exposuit, supremumque rebelles ascitæ vesaniæ admonuit, ac simul Austriam intrauit, quietis amicus, hostis hostibus futurus, vti & accidit reiectis primum Lymphatis rusticorum turmis, qui cæduis siluis vias interseperant, & aditu tuos arcere conabantur; expugnataque vna alteraque arce, quæ progredientibus armatis obsistere audebant. Terruit hæc celeritas Ordines consilij inopes; missis tamen octo Legatis, de quibus nescio legibus deditio- nis missitabant: sed responsum tulere Seren^{tem} V. aliàs Lincium contendere, ibi se interrogari posse & intelligi; interea præsidium Lincio deducerent, ac tibi venienti portas aperirent. Quarto igitur Augusti in urbem pro- uinciæ principem inuectus, humentibus multorum oculis, plurium dolentibus animis; miratique ipsi rebelles sunt, quomodo tu ad ipsos
tam

tam propeè veniffes, aut ipfi te tam trepidè admiffent. Satis conftat fi Deus mentem non eripuiffet, potuiffè illos Seren^{ti} V^{rae} non paruam moram iniicere; nam fex prope millia confcriptorum fub fignis numerauere, & infuper quindecim millia indigenarum obiicere licuiffet. Improuifa feftinatio territorum confilia diffipauit, animosque fui ignaros adeo abiecit, vti fe velle dicerent, quod nolebant. Ita bene fecere nescij; fcientes non potuiffent. Nempe tanto morum Magiftro proficitur: mox enim peruicacitate fi non pofita, saltè caftigata, Ifter vinclis liberatur, viæ præfidiis claufæ aperiuntur, miles in caput Domini confcriptus, exauctoratur. Vienna fua captiuitate eximitur, commeatus importatur, & quicquid Catholicae rei addictum eft, refpirat.

Omnia ifta oculis fubactorum dolorem intulere, hoc etiam animis; iuffi in verba Tua iurare, ac fædera in perniciem Domini fui percuffa, refcindere, telum illis fuit, quod viscera haufit: vti primum præftarent, conditiones poftularunt, & quia vincentium eft leges dare, deuictorum accipere, deuictorum fortunam
sub-

subiere, eualuuitque illud velis nolis. Posterius pudor præpediebat, atque etiam dicti cum dicti cum diuina obtestatione Sacramenti religio. Religio inquam apud Caluinistas cum bene agitur postrema, cum male prima; Sed an omnes Austriaci qui Cæsaris iugum excusserunt, Caluinistæ fuerint, haud dixerim, omnes certe Caluinistice fecere, & tamen peccare se arbitrabantur, si peccatum corrigerent. Videor eos audire in hunc modum fari: Quid noster orbis, quid nouus dicet? Ferro septum adhuc pectus nostrum arbitrabatur Europa? Heroës habebamur, & Auctores speratæ libertatis, nam à nobis ad alios consilia deriuabantur, nostris iudiciis aliena formabantur: nos ingenio, nos audaciâ alios ereximus & reximus: & quis iusiurandum violet? iusiurandum Deo factum, vidente cœlo, stellis lucentibus; iuramentum sacrosanctum esse debet. Hæc eadem meminisse oportebat, cum Principi suo fidem, quam eadem religione dederant, aut frangerent, aut non seruarent, nam societatem cum hoste Domini coire, non est fidei, non est iurantis, non est beneficiarij: qui pro magno habuit à Do-

mino desciscere, factiosus se accensere, rebellem agere, pro magno pariter habeat Principē suū respicere, societate vetitā deserere, naturalis nexu erga Dñm recordari, aut si illi istud pro magno non est, modo poena sit, pro minimo sit.

Sed quæ hæc est gloria tua, Serenissime, intra quatuor aut quinque dies, quibus in conspectum Austriæ venisti, Austriam, quæ cis Anasum est occupare & Domino suo Cæsari vindicare? Septem in ea Vrbes, monasteria aliquot, multa oppida, arces plurimæ, pagorum multitudo ingens, terra ipsa frugibus, pecore & metallis diues, nobilitas florens & opulenta, populus copiosus, prouincia omnis aut munita fluminibus, aut clausa montibus. Gemmula prouinciarum esse potuisset, si sua bona nouisset, magistratumque obseruasset, non gessisset. Religio prætextum fuit; permittebatur Lutherana; ipsi & Calvinianam colebant, nec ideo vim passi sunt, sed fecere. Quid porro voluerint nescio, scio quid consecuti sint, imo quid consecuta sit Serenitas Vra tantulo impendio temporis, æternitatem nimirum nominis; aliis ad laudem abunde foret, tot particulis

culis Solibus ciuitatem sibi subiicere, Serenitas Vestra prouinciam subegit.

Lincij dum Serenitas V. ageret, ac pro tempore magistratum, abdicato vetere per factionem creato, imponit, Cæsaris missu à Tampierio fortissimo Duce inuisitur, & gratulandi causa, & postulandi, vti omnia tantisper Bohemia in inferiorem Austriam arma verteret, ac Bucquaio, ad hostium castra excubanti, sed militum numero impari; se iungeret, Bohemumque hostem, multitudine ferocem, aut contereret, aut finibus eiiceret. Nec mora ascitis in supplementum militibus, quos Ordines dimiserant, præsidisque per opportuna loca relictis, iter Bohemicum simulans, Freistadium Bohemiæ conterminum petisti. Inde per caduceatorem ad Regulum ac Bohemiæ proceres Cæsaris voluntatem & commissam tibi prouinciam denunciaisti, haud admodum iucundis litteris, tametsi Bohemi in speciem fortibus animis minas & intentatas pœnas contemnere viderentur, quas tamen occulte timerent, & nec sensuri fuissent, si sensum habuissent. Cum nihil pacate responderetur,

tur, passimque opinio inualesceret te recta Pragam perrecturum, per angusta viarum, & pinguis terræ culta, impedimenta bellica morātia, difficili itinere cōtendisti ad Bucquaium, latum tanto auxilio & tanto duce. Longe alius ad hoc nuncium apud hostem affectus; collectis enim propere vasis in Morauiam iter intendit, ac Drosendorfij obsidionem tanta cum trepidatione soluit, vt partem impedimentorum aduersariorum prædæ exponeret; nec tutum arbitrabatur vsquam consistere, sed salutem in diuerticulis & desultoria militia ponebat, quo valeret ad ducendum tempus, & distinendum hostem, ne quod meditabatur, perficeret. Verum non solis Calvinistis ingenium, etiam Catholico cerebro fax illucet: explorata techna est, & qui trahere te Princeps prouide volebant, tracti sunt ipsi, comperto enim te expugnatis castris & vrbibus quæ imperium Cæsaris exuerant liberataque Austria, iter in Bohemiam capeffere, sequi & ipsis visum, vti vim patriæ inferendam, vi arcerent; sed non tantum illis animi fuit, quantum consilij. Serenias Vestra vnaque Bucquaius tanquam

quam gemini Leones, obuias vrbes aggressi, præsidis ciuibusque frustra obfistentibus, ferro expugnastis; spectarunt illi, & quidem procul Budna certe duplici fossa ac vallo munita non plus vna die armis Seren^{is} V^{re} subacta, clementiam victoris salua laudauit, præda dūtaxat militi, ciuibus vita permissa. Bracadizium pertinacioribus animis in Bucquaaij copiis vsū, superatis militum virtute manibus, internecione omnis ordinis & sexus crudeles pœnas dedit. Pisca deinde superioris anni cladibus tristis adhuc, ferox tamen nouo ciue ac milite corona vtriusque exercitus cinctā, dum Martios animos serius ponit, clementiamque Serenitatis V^{re} implorat, à concitato indignabundoque milite inuaditur, ac miserabili strage per omnia compita foedatur, ita vt nec tecta, quo confugerat, imbellem turbam, texerint, frustra obnitente & Seren^{is} V^{re} & ipso Bucquaio contra militarem rabiem stricto ense procurrente. Ceteræ demum vrbes maluere portas adintrādum venientibus aperire, quam claudere, ne claudendo efficerent, vt nemo deinceps suorum exiret, Daufio Clatouioque exceptis, per

Seren^{is} V^{rae} Duces quos è Bauaria ad se voca-
 rat, ferro & flamma ad obsequium reductis. Ad
 Pilsnam à Praga totius regni secundam pro-
 perandum censuisti, ferro aut clementia vsu-
 rus; sed enim Pilsna curæ Deo fuit, qui noluit
 vt Catholica vrbs, tot exemplis & pietatis & in
 concussæ fidei erga suum Regem clara, iteratò
 ea ferret, quæ duobus ab hinc annis, cum Ca-
 tholici orbis gemitu tulerat. Parsum igitur lu-
 gentibus adhuc tectis, seu calliditate Ducis, qui
 eam pro imperio obtinet, seu iusta pollicitatio-
 ne in potestate Cæsaris se futurum. Aliquid ho-
 rum fuisse abstinentia armorum docuit, & ap-
 petentis hyemis metus persuasit. Ergo hosti
 imminens festinasti, Serenissime Princeps,
 cumque ad Rachonizium confidentem asse-
 cutus es. Propri die Cal. Nouembr. cum tuis &
 Neapolitana legione comitatus, Bucqueianas
 copias antecederes, misisti, qui interiacentē sil-
 uam explorarēt, rebaris enim, quod erat, illam
 parturire technas; velitatio igitur cum non
 improuisis orta, & dum hinc & hinc suis suc-
 curritur, ad iustam prope pugnam deuentum
 est, etiam magnis tormentis horrendum boan-
 tibus:

tibus: pulsus à te hostis non filuà solùm, sed colle quoque filuæ imminente, non sine clade; vt enim altero die ex captiuis intellectum est, centeni aliquot, inter quos Baro Teuffelius, cecidère: signum equestre Veimariensis Ducis captum. Ex tuis pauci desiderati, nec magni nominis, præter vnum Aquaiuiam cohortis Neapolitanæ Ducem. Insequente diè Bohemus intra vallum hæsit, certatumque dumtaxat eminus tormētis, non sine grandi periculo tuo. Volitabant enim metuendo sibilo stridentes, quibus patebas, vndique pilæ, ceciditque ad latus tuum truncatis immaniter pedibus Baro Fuggerus. Sed tibi diutius non libuit hostem in campis obsidere; ergo abitu proliciendus erat: nec mora, loco, quem ideo tantum occupauerat, vt relinqueret, excessit iterque, ne prior Pragam venires, ad modum properauit: neque tu cunctandum existimasti: sicut enim hostis festinanter tendere potuit, ita eius tu vestigia legere, extremum agmen carpere, cedere, fatigare, commeatum interuere. Cum VII. Id. Nouembr. in planitie instructis ordinibus visendum offendisses, etiam
tuam

tuam aciem ostendisti, pugnaturus quoque
 nisi Bucquaius tardius mouisset, & imminens
 nox conspectum ademisset. Visum igitur tibi,
 ne semper Bohemus elabi posset, noctu quo-
 que proficisci: iamque mediis tenebris in equo
 eras & quasi futurorum præfagus impigrè du-
 cebas, donec tandem ad fatalem vltimique
 certaminis metum peruentum. Prolusere mox
 tuæ copiæ, hostemque submouere: sed inhi-
 buisti impetum, Buquoium expectans.

Hortus est & amplitudine & amænitate
 dimidio milliari à Praga celebris, in eo silue-
 stres feræ, venatorem delectu in oblectamen-
 ta Regum coërcentur, pone hunc ad stellam
 Palatium hostilis exercitus vt periclitantem
 Pragam defenderet colles insedit, & festinata
 militum opera, insequentibus tuis copiis val-
 lum obiecit breue solatium imminentis mali.
 Atque vbi Bohemum in acie stantem conspi-
 catus est exercitus, nonnulli, de alea iacien-
 da dubitauere, imo prælium dissuadere ad nisi
 quod hosti in edito loco procliue esset subeun-
 tes cædere, ac præterea aggere quamuis humi-
 liore tegerentur, & reuera Consilium huma-
 num

num erat, temeritatis videri tam iniquo loco
 prælium inire, sed enim diuinum, quo genero-
 sum Tuum pectus vrgebatur, vt debuit, euicit.
 Inerat tibi altior stimulus; neq; tam tuas, quam
 Numinis vires æstimabas. Intuitus eras mente
 Sanctorum in cœlo degentium (quibus ille
 dies è sacris octauus & festus) copias ad tua ve-
 xilla iuratas: certus te ab illis non destitutum
 iri. Aderat enim vindictæ tempus & laceffiti per
 annum Diui fata Calvinistarum apud Deum
 scelerum vindicæ properabant. Anno superiore
 vbi in Bohemia pedē firmarat Calvinus, cæpit
 mox ipsas Dei sedes, dicata Diuis templa im-
 piare, inter sacrosancta adyta latrocinari, ve-
 renda vetustate sepulcra temerare, ossa & re-
 liquos sanctorum cineres incestare, signa &
 imagines aris deturbare, truncare, mutilare,
 frangere, proterere, vrere, vesanæ turbæ ludi-
 brio obiicere: vociferari, nos Catholicos in-
 cessere & insaniam docere, Sanctis honorem
 non habendum, & statuas eorum eliminan-
 das. Nimirum isti Calviniani pueri; heri nati,
 quibus nec pilo, nec hilo mentum vestitur, ca-
 nitiem nostram doceant, quorum aui non

noffent legere, nisi à Catholicis didicissent: sed videre facinus Sancti, & ne eos porro in cœlo federe cœcos, Calvinistæ putarent, in impios hostes suos arma pariter sumpserunt: Videbaris omnino nō nescire, Serenissime Princeps, cœlestes acies augere tuas: nec dispar ferme sensus exercitui tuo fuit; nam vbi inter Duces, te auctore, sententia tenuit confligendum cum hoste, opportunitate collium, quibus fidebat valentiore, Duces alacritate, milites virtute hostem exæquauere. Tu verò animo altus, equo conspicuus, ferrum in dextra gerebas; robur in milite videbas, spem tamen in Numine ponebas; homines in prælium mittebas, experturus in eo Diuos. Tillius Legatus tuus (Bucquaium vulnus in curru tenebat) vetus bellator, & Turcorum olim armis notus, Tuo imperio instructam per aciem equo cursore vsus, canere signa iussit, hostemque magnis animis inuadere. Eodem hortationis genere Tiefenbachius inter Cæsarianos vsus, magnos & ipse spiritus inter certaturos concitauit, ac mox elucente tormentis flamma, cœlum omne ac solum mugire, cōcauæ valles geminatos bombos

bos reddere, miles per ferreos imbres tendere, per abrupta subire, vallum transcendere, pedem inferre, tubis, tympanis omnia perstreperre, pugnantes clamare, morientes fremere, nequaquam propitia primùm victoriæ fronte, pulsæ enim aliquot equitum alæ, & peditum signa, locum fecere alienæ virtuti. Crazius ex Germana nobilitate heros à Serenitate Vestra quingentis equitibus præfectus, Anhaltinū iuniorē, impigrum iuuenem in nostros infestius cum nouem equitum alis incumbentē, impetu factō, inuadens, densatos ordines, deiecto ex equo Duce, perfregit, dissipauit, fugauit: nec cunctantior aliorum dextra aut ferrum, nam pro se quisque Ducum ingenti molimine connixus, incitatâ cohorte sua fulminis in morem irruit, atque acerrimè præliando rem gessit, nullus omnino non strenuus, nullus non aduersus in hostem, nullus sui non immemor, itaque pugnatum est, vt in accenso cum hostibus prælio non minus inter tuos de virtute & victoriæ palma nobile certamen fuerit, habitumque præcipuæ gloriæ decus tui præsentis testimonio quam maximam virtutem ostendere,

dere, quia tuam viderant; apparebat enim te ita constitutum, vt aut digno te, digno maioribus tuis exitu fortiter occumberes, aut æterna cum gloria vinceret. Turbata igitur primum hostilis acies, ac mox vniuersa pulsa, tanto terrore fugientibus incusso, vt præcipites Vngari montem maxime decliuem, quem otiosus suspensis ac cautis vestigijs periclitari vix auderet, tanquam planum equis decurrerent. Hinc in flumen Moldauum, qua parte Urbis ad cohibendas retinendasque in vsum molarum aquas altissimi aluei est, acti, cum vadum non haberent, & alius super alium rueret, infauftis vndis hausti: pars altera multo maxima in urbem fuga fertur, atque ad ipsas vsque portas victoris ferro cæditur, ita vt plures fugiendo, quam pugnando ceciderint. Fama est Palatinum eo tempore Pragæ harentem, militari inuitationis genere à Turnio comite per veredos euocatum ad longè pulcherrimum dimicationis spectaculum: neque enim de pugnae euentu dubitare tanto Duci in mentem venerat. Lætus accersente nuntio Regulus actutum comitantibus aulicis, ad cruentandos

dos suorum sanguine campos , pernici equo decurrit. Sed dum medium iter habet, tendentem vltra, mæstus nuncius inhihet, ac mox cernit ipse mixtos equitibus pedites, peditibus equites, turmatim volare, fugere, urbemq; contentissimis cursibus, petere. Rapitur & ipse eodem, tanto cum pauore , vt periscelidem adamantibus distinctam, militaris ordinis in Anglia insigne, amitteret. Cæteris qui euasere, inter quos Princeps Anhaltinus, Comes Turnius aliique Dynastæ vicinitate Urbis salutem referre habent. Ferunt in fuga cum ex minore ciuitatis parte, in maiorem turpidiori cursu contenderent , adeo confertim stipasse pontem, vt multi elisi , multi proculcati, multi quia properantibus obstabant, in profluentem deiecti sint ; ita cum nostris armis desiere hostes cædi, suorum manibus periere. Felix victoria, quæ etiam aduersariorum facinore cumulatur. Atque hæc est nobilis illa pugna, qua Bohemi ante hunc diem prope inuicti, profligati, fracti & subiecti, Bohemi illi inquam , quorum militari ferocia ante ducentos annos Zisca Duce, infami cæco, Sigismundus Imperator totius

Imperij viribus stipatus fufus & fugatus est. Ingens ea tempeftate ignominia accepta, nec femel, fed iterum, iterumque. Ducenta millia militum Bohemiam ingreffi, totidem in Bohemia aut ferro abfumpti, aut pauore pleni è Bohemia profugi. Non grauaberis Sereniffime Princeps, audire fragmētum epiftolæ Henrici Bauariæ Ducis, è domo tua inclyti viri; is è castris Pragenfibus ad Albertum à Preifing, quem Vicarium fuum appellat, anno 1420.ift-hæc perfcibit. *Bohemiam intrauimus, quin- quies copiis, impedimentis, tormentis, carris, machinis, armis, annonæ, comeatu, fuppellecti- le, instrumentis bellicis, calonibus amiſſis, ple- riſque occiſis, multis in fuga obtritit, necdum viſo hoſte turpiter terga, nescio quo fati iniquo, vertimus.* Hæc Dux Henricus ante ducen- tos annos de Bohemorum Martiis animis & de panico noſtrorum metu. Fortuna tibi Princeps, aut potius cœleſtium fauor, amicior fuit; illi è Bohemia fugerunt, antequam ho- ſtem viderent; tu Bohemiam intraſti, vt hoſti in conſpectū venires. Illi abierunt, ne ab hoſti- bus inuenirētur; tu per tot viarū anfractus quæ- ſitum

fitum iuisti hostem. Illi cesserunt, ne cum hoste confingerent, tu verò, vt prælium inires, insequutus es hostes cedentes. Illi magna clade profligati sunt, tu profligasti profligantes, & quidem imminutis copiis, amiseras enim ante pugnam multos tuorum, ne in pugna multi perirent. Atque tales olim tui hostes erant, qui vt tandem vincerentur, à se vinci debuère: & quidem mutua rabie grassati, finem bello crudelissimo imposuerunt, effeceruntque prope, vt, quod nullo bello factum meminimus, nec victi, nec victores superessent, sed vniuersi perirent, nullo vincente. At verò Serenissime Princeps, tuis auspiciis & ductu supersunt hodie, qui vicere, & vt etiam aliqui superessent victi, maturè profugerunt, cõpendio victoriæ properatæ. Hæc illa est pugna, quæ coronam Regio sanguini raptam, legitimo capiti restituit. Tu MAXIMILIANE Princeps vt olim Romani Dictatorem verbo, Regem in Bohemia gladio tuo dixisti, imitatus magnum illum Belli Ducem, qui magnificentius esse duxit, Reges facere, quam occidere. Hæc est illa pugna ad septa & careres ferarum, seu leporarium
malis

malis dici, vbi infausto omine fixere Bohemi, veluti non ita multo post instar ferarum agitandi & mactandi. Hæc est illa pugna ad stellam, quam, abhinc biennio, stella tremēdo crine rubens portendebat, vt constaret Bohemis, nescisse se, quid stella illa prænunciaret, scire tamen iā, quam senserint. Hæc est illa pugna, quæ victoriā nobis prope sine sanguine peperit; nā de nostris ne ducēti quidē cecidere, & tum potissimum, cum per ardua hostem peterent, plumbea grandine percussi. Hostium insignis strages, ac si constitissent, internecina, foretque cadauerum series longior, si pugna fuisset: & tamen ad quinque millia funera campos rube fecere; centum signa, tormēta omnia & quidquid castrensiū rerum fuit, victoribus cessere; Quingenti capti loco, ad quem metus impulerat nempe in vicino Palatio, stella nomine, quod eius speciē gerat. Hic vltima metuentes, tenui munimine tecti, arbitrio insequētium se permisere: Inter illos Princeps Anhaltinus iunior, in pugna aduersis vulneribus inclitus, Comes Rhenensis, Comes Schlickius, aliūq; nobilitate & militari virtute insignes.

Regulus beneficio tenebrescentis noctis ex veteri vrbe, vbi per reliquum diem latebris se cōdiderat, cum equitatu superstite Morauiam tristi fuga petiuit, comite coniuge Angla, quæ Regina fuisset, si sine regno mansisset. Nobile exemplum humanæ fortis; neque nos id sine miseratione commemoramus. Quis enim Friderice tua causa non doleat? aliena culpa peccasti, tuo malo luis: ætas tua excusare te potest, sed non liberare; Senatores tui tibi offam intruere, tute exedis; illi futurarum momenta rerum, illi exitus variantis fortunæ, illi infidoseuentus pensitare, illi in tuto te seruare debent. Quid consilij iam expediunt? An adhuc perorant de Turcæ suppetiis? Turca quem iuuet, non videt: iuuet Bohemiæ Regem? Regnum amisisti: iuuet Principem Palatinatus? Et hunc peregrini possident. Turca nec Reges nec Principes, sed regna ac terras in tutelam recipit; & nisi tu habeas, nihil ille adfert. Ad Gabborem ibis? cum fortior eras, tibi opem tulerat; debiliori se non iunget, nisi forsân vt tu eum iuues, à suis desertum; eadem eum fere, quæ te fortuna versat; aliena quæsiuit, suis iam

E

timet.

timet. Morauis fides & Silesiis? nisi illi à te auxilium sperassent, nunquam tulissent; iam autem exutum te vident, nec tegere possunt, nisi ipsi fiant, qualem te lugent. Quantula terræ portio Morauia & Silesia? non contemnenda illa quidem, sed postponenda iis, quæ Cæsari amicæ sunt. Ad focerum tuum confugies? Magnus ille Rex est, sed is magnum te non reddet, vt ipse decrescat; nimis remotus est: & tu illi non obtemperasti, cum te perire vetuit; quod ipse rogauit, tu non præstitisti, nec quod tu iam rogas, ipse faciet: noluit certe, vt Bohemiam intrares, qui volet, vt in eandem redeas? Non placet illi ista Regum successio, cum Antecessor viuit; etiam in Anglia successores inuenirentur, si alij moliri vellent, quod tu fecisti: nec focer culpare posset factum, cuius gener fuisset auctor.

Hollandi fortasse animum fumere iubebunt? malle regnum restituerent: cum Hispani illos inuadent, tibi arma non mittent, ne ipsi careat; induciis enim finitis, bella gerent, vt se defendant: nihil tuis, nihil tibi speres, bellatores erunt, sed domi, quia domi hostis erit.

rit. Si duos exercitus alere possunt; Hispanus duos sustinere potest; tertium tibi non mittent, quia nec habebunt, & tu tibi missum amittere soles.

An liberas ciuitates sollicitabis? Præstitere iam Vnioni, quod potuere, nec amplius superat, quod tribuant: & ciues Cæsari addicti crumenam non excutient, vti Senatus pecuniam tibi adnumeret; nemo volens largitur, quod disperdatur: si te iuuent, sperare nil possunt, timere possunt. Quid enim sperent? si totam Germaniam occupes, pedem illis non dabis: si bello vincaris, amittent ea, quæ dedere: ita tecum carere poterunt, habere nil poterunt.

Sed spem fortasse in Achate tuo Turnio pones? quam oro te spem? opibus tibi adesse non potest; has enim vt à te haberet, Regem te legit, bellumque concitauit, vt alienas quæreret; neque enim tantus vir aliorum quadras inuasisset, nisi esuriuisset. At verò armis pro te pugnabit? pugnabit, si arma ei dederis, nam quæ nuper habuit, in Bohemia hosti reliquit: nec potens vnquam erit, nisi tuis viribus. Ducem tantum

aget, qualem adhuc gessit, & nullas terras, nisi seditione occupabit, bello amittet. Numeret mihi hodie duas aut tres casas, quas ferro subegerit, & retinuerit? Ego verò numerabo Pro- uincias, quas hosti inermi versutijs ac dolis ademit, armato reliquit. Ne nimiū fidito militi glorioso, mihi certè persuadere non possum, fieri posse, vt is te saluum reducat in regnum, ex quo ipse profugit, vt saluus esset.

O si oraculum audisses cognati tui, eius inquam cognati, qui te iam acie vicit: iterum iterumque ille te, & per communem sanguinem, & per amicitiae iura monuit, vt regno alterius abstineres, aleam ne iaceres; vbi capisses omnia armis agenda, omnia fortunæ committenda; aut te oppressum iri, aut hostem tuum; te verò potius: hostem magnas habere cognationes, ingētes opes, multas clientelas: superari vno & altero prælio posse, bello non posse; aurum illi domi nasci, & ab altero quoque orbe apportari: Aerarium tuum tam alti fundi non est; quod si euacues, non est quo repleas, & sunt quidam qui tibi amici sunt, sed non eorum loculi. Hæc focer, hæc cognatus tuus, animo fidissimo ingemi-

ingeminarunt; sed quia perrexisti regnum alienum armis ingredi, & diadema alteri desponsum, imo consecratum tibi imponere, arma quoque Bauarus mouit (socerum natura prohibente) vti cupiditati tuæ, & insolescentibus per Bohemiam rebellibus obsisteret; Cæsare id postulante, & imperium in Bohemos committente. Sanguine quidem is tibi propinquus, sed & Cæsari, qui præter ius & fas sceptro spoliatur, sanguine pariter & affinitate proximus est. Cum tuus te socer arguat, dolere non potes, si alius impediatur: alter verbis, alter armis te compefcit; neuter tibi hostis est, sed molitionibus tuis: absiste istis, sicut & consultoribus tuis, Caluini spiritu ebriis. Inquieta est religio Geneuæ nata; vix enim parta est & bellum peperit. Quantarum heu cladium in Gallia! quantarum in Belgio! & si prope domesticum exemplum vis, quantarum in Anglia! Christianam fidem nulli Apostoli propagarunt ferro, nisi cum passi sunt. Quid censeas de turbida ista & sæuiente Ecclesia? placido aliquamdiu apud vos Rheno decurrit, nisi quod subinde fluctus in Vbios & Alsatiam prouolueret; iam

verò, data porta, vna Eurus Zephyrusq; ruunt, creberque procellis Africus, & cœlum omne miscent. Bohemiam respice quantis malorum turbinibus iactata est? Fumant adhuc ciuitates euersæ, oppida cinerum aceruis sepulta iacent, pagi laceri & exusti, campi cadaueribus cooperti, & reliquere tui signa sæuitiæ, etiam inter suos, clementiæ non poterant, quia religio tua illi inimica, vti & quieti; sed nec tu vnquam in otio eris, aut alios turbare defines, nisi apud te religio hæc desinat. E prouincia tua iam secundum pulsa est, tu tertium pelle; maximam hostem maxima victoria vinces. Amabunt egregium facinus tam Lutherani, quam Catholici; vtrique Caluino infensi, quia offensi; norunt enim quid quidam tuorum scripserit. *Non possumus mouere, ait, Saxea ista corda* (Saxonem Ducem, & alios Lutheranos intelligit) *quid superest, nisi vt ipsos vna cum Papistis opprimamus?* Plurimum certe superest & fiet quod veteri verbo dicitur, consilium malum consultori pessimum: Ille verò non facile opprimetur, quia apud Saxonē sublime funus ambire videtur.

Sed ego, Serenissime Princeps, longius abripior; ad te potius reuertor, & Pragam triumphalem tuum currum sequens intro. Postridie pugnæ milites primi agminis, mænia & arcem conscendêre, ac nisi tu veredo properasses, maleficiumque in ciues vetuisses, ciuibus ferro pereundum, prædæque fuisset opulentissima vrbium, in eam quippe totius prope regni opes congestæ erant. Sed tu tibi nequaquam faciendum existimasti, regnum occupare, vt perderes; fuit tamen auaro militi etiam sua rapina: dites regia suppellectile stabant currus, frustra pridie fugitiui; in hos feruntur cohortes, & multa centena millia, si aurum, si gemmas, si res æstimes, auidè diripiunt: atque ita non Rex solum pauculis horis amplissimam prouinciam, sed regina quoque mundum suum muliebrem, & gazas vnionum margaritarumque, quas aut Anglia extulit, aut Germania dedit militari insolentia amisit: tanto impendio regnum amittendum stetit.

Proceres peditumque laceræ legiones veteri in vrbe agebant, non præteriti solum, sed etiam futuri metu perculsi; & illi quidem desperatis

ſperatis auxiliis Victoris clementiam prætul-
erunt: legionariis renunciare iuſſiſti, ni mox
vrbe faceſſerent, te eos in pedes coniecturum;
abituros ſe dixere, ſi vitæ ac reculis, quas ſecum
haberent caueres, & neſcio quot menſium ſti-
pendia perſoluerentur: de duobus fidem dedi-
ſti; ad poſtremum renunciare iuſſiſti, alia po-
tius ipſos meruiſſe, quam ſtipendia, eo quod
contra Cæſarem Dominum ſuum arma tulif-
ſent, & cōtra te aduerſâ acie depugnaffent. De-
ſignato igitur illis loco, vrbe exceſſere, habito-
que colloquio in poteſtatem Cæſaris iere, & à
Bucquaio non pauci in auctoriati ſunt. Vnde-
cima Nouembris die Praga omnis per tres vr-
bes diſperſa, tibi Sereniſſime Princeps ſupremo
Duci ac Cæſaris partes agenti iurauit, & tertia
dein luce magno numero regni Barones ac
Nobiles, qui aut aulam regiam ſequebantur,
aut late omnia tenente, ac latius minante ho-
ſte, metus cauſa eo confugerant, Pragæ mora-
bantur, Sacramentum dixere. Atque ita vnum
prælium diuturnæ ac pernicioſæ contentioni
in Bohemia finem impoſuit; & tu rebus in trā-
quillo conſtitutis, ac Principe Liechtenſteinio
Pro-

Prorege relicto, attributa militiae parte, Bucquaio reliquias fugati exercitus persequente, praesidio equitum stipatus, in Bauariam ac de-
 mum Monachium septimo Calend. Decemb. feliciter peruenisti; quamquam perperam lo-
 quor, non peruenisti, quia ex oculis nostris nunquam abisti; in memoria nostra sem-
 per imhaerebas, cum obliuione nostri; decuit certè, vt nobis potior cura capitis foret; reli-
 quorum membrorum iactura tolerabilior est; periissemus omnes, si vnus periisses.

Sed ego de hoc tuo aduentu infra dicam, vbi de genere belli, quod à te gestum est, prius dixerò: habet enim bellum hoc multa & pecu-
 liaria & admiranda. Magnum exercitum scripsisti Princeps, ne vincerere; paucos conserua-
 sti, vt vinceres. Exercitus tuus triginta millia nu-
 merabat ex diuersis terris & gentibus, viros ar-
 mis insignes, & arma viris insignia. Equitum e-
 rant quinque millia quingenti, maior pars fer-
 rati, & sclopetis minoribus impenetrabiles. Pe-
 ditum legiones quatuor & viginti millibus cō-
 stabant. Valida manus & par potentissimo ho-
 sti, sed minime Deo, qui tecū Princeps pugnare

incepit, non vt tu vincereris, sed ne vinceret per
 tam multos, & Victorem vnum agnosceres.
 Luem, quam Vngaricam appellant, omnibus
 telis nocentiolem, nescio quo contagio irrepe-
 re permisit; hæc impetum primum in vulgus
 fecit, ac dein Palatina quoq; tentoria irrumpe-
 re ausa, ingentes funerum acervos Libitinæ pa-
 rauit, elusa Medicorum arte & opera, nam non
 omni ægritudine suus Machaon Nulla acie fa-
 ne tot amississes Princeps, etiã victus, quod Vi-
 ctor perdidisti noxio hoc morbo. Supra qua-
 tuordecim millia malum sustulit: quis crederet
 Numen aut votis tuis annuere, aut captis faue-
 re decreffe? Tua aula nobilitate exhausta est;
 morbo periclitati omnes (si præter te tres exi-
 mas) mortui plurimi, etiam aulæ primi: tu so-
 lus, quod miraculo est, quasi fædere cum cœlo
 percussio, sine morbo, & quod maius est, sine
 morbi metu perdurasti. Laboris socios amisi-
 sti, laborasti tamen, & tantum quantum prius
 multi: milites amisisti, militasti tamen, & ita,
 vt licet milites minuerentur, militia tamen cre-
 sceret: Victores amisisti, vicisti tamē, & quidem
 cum paucis, quantum vix sperabas cum mul-
 tis:

tis: Omnia amittere poteras, superari non poteras, quia te seruaras, cui DEVS victoriam destinarat sine tuis. Is Gedeonem te nouum orbi ostendit, tu enim Gedeonem, aut DEI Duce[m] te gesseras. Adhuc multus populus tecum est, Gedeoni Dominus dixerat, atque etiam mandauerat, ad pauculos dimitti, vt nosse disceret, à cuius dextera victoria staret. Vere tu Gedeon, nam in militia eras, & cum DEO versabare; arma tractabas, & precum non obliuiscere. Ante hostem non magis corpus, quam animum recti conscium custodiebas; ita exemplo docuisti, militem pium esse posse, effecistiq; vt non virtutibus solum tuis, sed etiam alienis vitiis Magnus haberere.

Ceterum non absimilis exercitui apparatus, ac plane regius, curulia tormenta viginti quatuor, inter quæ eminebant Apostoli, nomen inde sortita, quod singula singulis Apostolis essent consecrata, ac fusam Patroni sui effigiem ab tergo referrent: Visum enim tibi semper fuit, auxiliantibus Diuis, & hostem ferire & tua protegere: neq; absq; consilio Apostolos intonare aduersus Calvinistas volui-

sti, nam quorum aures ad sonum Apostolorum, in Ecclesia per tot secula perpetuatum, infurduerant, horum tremendo tonitru arri-
 gendæ erant. Globorum varij metalli ingens
 multitudo, ac pyrij pulueris tanta vis, vt maxi-
 me diuturnæ militiæ sufficeret. Omnia egre-
 gie instructa, iudiciumque magni Ducis Tam-
 pierij fuit, posse his viribus Constantinopolim
 vsqueinteriacentes terras subigi. Ostendisti re
 ipsa Sereniss. non frustra te adhuc hostibus tuis
 formidini fuisse. nouerant tibi opes, nouerant
 tibi arma esse, sed non satis nouerant, quia non
 satis fenserant: iam minus scire cupiunt, debe-
 bant & minus laceffiuisse.

Nec abfuit tanto apparatus commeatu
 exactissima ratio, antequam exercitus tuus e-
 gere posset: audieras & legeras Princeps, non
 raro magnis conatibus, & milites & arma su-
 perfuisse, obfuisse vnâ alimentorum ino-
 piam, atque idcirco magnas spes sæpe interci-
 fas, victosque valentissimos exercitus, non fer-
 ro aut flamma, sed inedia. Igitur prima tibi cu-
 ra fuit, vti ante belli tempus frumentaria res
 conficeretur, videbarisque tibi securus famis,
 in

in quoscunque casus. Verum enim enimvero cum subacta Austria superiore recta destinasset infesta signa Bohemiæ inferre, Tamperio Cæsaris rogatu, abducente, in Austriam inferiorem, exercitum traxisti potius, quam duxisti, adeo incommode tibi cecidit hæc profectio: nam primo vberi regioni pinguis gleba est, & maiora tormenta immensi ponderis, tantis vulneribus itinera fulcabāt, vt vectorij currus, quantumuis validi rumperentur potius, quam promouerentur. Tristis deinde vbique terræ facies, pagi & oppida non viduata colonis tantum, sed etiam exusta: stabant fragmina solum mapalium odore cadauerum tetra, & horrorem visentibus incutientia; in hæc tamen tu diuertebas & licet liuentia sanieque rorantia corpora, conspectui subducerentur, hærebat tamen fætor, qui te non pepulit; præscieras nempe etiam summis Ducibus duras esse Martis leges, nec victoriam quærendam per delicias, sed ex victoria delitias nasci. Accessit demum, quod vigilantiam tuam elusit; cum per inhospita loca iter faceres, ac nulla annonæ ratio suppetere, industria tua vti voluisti, imo etiam vesci:

straueras Danubium nauibus, onerabas currus
annonæ spem omnium fallente; hæc enim seu
humore superante, seu quo seruabantur
conclauis alio vitio, fitum contraxerat, adeo
quidem, vt oculi ad aspectum horrerent, & nul-
lus, quantumuis famelicus esuriret. Ergo luri-
da & putida Ceres Neptuno ducenda data, in-
natauereque Danubio alimenta humana ex-
ercitu instar Tantalii in copia in ediam tolerante:
ingens exercitui damnum; & per septem ipsos
dies inuisa abstinentia morbo & morti paten-
tiorẽ viam strauit. Aureo licitabatur cibarius
ac modicus panis; aqua, vti palustribus locis,
pinguis & putridæ similis; hausta erat omnis
ceruisia; floreno & pluri veniebat hemina vi-
ni. Hac tanta difficultate totis castris labora-
tum: milites, exemplo tuo fortiores, ieiunia
tolerabant, & vescebantur spe futuræ anno-
næ. Visus es certe ipse, in umbrante sub arbore
aliquando confidens, Tamperio cõuiua, atrum
panem carpere, atque ita prandere, vti noctu
cænare posses, si haberes. Memorabile factum
in tanto Duce. Rudolphus Austriacæ magni-
tudinis conditor, etiam hac parte inclaruit;
cum

cum aduersus Burgundiæ Principem duceret, re frumentaria destitutus, esuriēte & indignante omni exercitu agrum rapis confitum præteriens, primus vultum tonsumque rapum mordicus incessit. Quid quiritamini, ait, milites nobis nulla alimenta suppetere? En raporum abunde! Dignum bellante Imperatore prædium, atque haud scio an vnquam alias magis regie, epulatus sit. Neque in Austria solum copias tuas hoc malum exercuit, sed in Bohemia quoque infestantibus itinera Vngaris; maluisti tamen carere abundantia, quam victoria, quam per affluentes molestias quæsitum ingenti spiritu pergebas.

Contemplemur porro iter tuum, non dicam videamus, nam te magnis itineribus progredientem oculus assequi vix potuit. In Sueuiam primum profectus, & per longitudinem Bauariæ in Austriam superiorem delatus, quatuor aut quinque eam diebus non solum percurristi, sed & armis complexus occupasti inde in inferiorem descendens, rursusque in reditu eandem dimensus, sinuoso ac vario flexu Bohemiam permeasti, & quidem tantis cum impedimen-

tis

tis. Quot millia curruum ibant, & euntes im-
 pediebantur ab euntibus? quia succedentibus
 tarde locum dabant, in tempore tamen vene-
 re? Quam egre ac lente tormenta vehebantur,
 & tamen properabant. Cum venturus dice-
 baris, aderas, imo sæpe citius visus es, quam au-
 ditus. Ars ista Martia Iulij Cæsaris fuit: celeri-
 tate subegit orbem. Alius quinque mensibus
 tot terras obire sat habuisset, tu etiam impedi-
 menta trahebas, & expugnabas, quæ vianti ob-
 stabant, vrbes; nec alia militum quærela de te
 audita est, quam te nimium properare, se fati-
 gari: non amant hanc virtutem milites, nec
 arma sumunt vt statim ponant; aut domo so-
 lum abeunt, vt redeant. Longa militia, longa
 stipendia, paruo operæ fructui altior tibi Duci
 sensus; nosti enim vno mense, vno die, vna ho-
 ra posse negligi, quod mille anni non compen-
 sant. Sed magnis passibus gradienti Pilsna mo-
 ram iniecit, inuitumque ad decimum ter-
 tium diem tenuit. Instabat interim hyems:
 ac metus subiti frigoris abitum sollicitabat:
 compositis tandem rebus, Pragam abire licuit;
 Cælo fidem perennis sudi eo vsque seruante
 quoad

quoad illa Victor potireris: nec specie miracu-
 li caruit, te perpetuo trium ferme mensium
 spatio, serenitate aeris vsu. Iosue fortunatis-
 simo Iudæorum Duci, ad aliquot horas cur-
 rentes Solis equos adducta habena consisten-
 tes DEVS tenuit; Tibi non horas, non dies ali-
 quot, sed ipsos menses Sol lucere iussus, fue-
 runtque imbres & aliæ auræ inclementioris
 iniuriæ ab ipso Numine proscriptæ, donec
 festo Victoria curru te rebus gestis lætum tri-
 umphantem que in regiam urbem induceret;
 atque ita Deus, qui æqua lance omnia librat
 & dispensat, sicut fame & mortalitate exerci-
 tum tuum afflixit, sic cœli temperie, aliisque
 faustis auspiciis, identidem recreauit.

Cæterum etsi ad Victoriã tuam & miles
 lectus, & insignia belli instrumenta, & prou-
 dentia tua, & diligentia, & labor, & indefessum
 vincendi studium, plurimum contulerunt; po-
 tissima tamen laus debetur consuetæ pietati
 tuæ, nam, vt supra memorabam, in castris eras
 & quasi domi DEVM præcabar: inter tubas
 & tympana versabar, & sacris operantes au-
 diebas; iam hoc iam illud cogitabas, & Deum

victoriarum dispensatorem semper obseruabas: nihil militia differebat ab aula domesticâ tua; aula inquam à modestia inclÿta, & religione per Europam celebratissima. Videre te milites tui etiam in ipsis campis sacræ mensæ accumbentem, & qui religionem oderant, virtutem tamen tuam laudabant; vnus certe excepta vox fuit, tam sanctis moribus Principem, vinci non posse. Cum Pragam victor equo intrares, proximum in itinere templum sine pietatis nota præterire religio vetuit: equo igitur descendens prolixioribus, quàm vellent milites, precibus ostendisti publico testimonio, cui tam felicem rerum successum in acceptis referres.

Sed reuertamur iam ad victoriam, & reditum tuum. Vbi fama per orbem nostram inerebuit cæsum à te hostem, ac regiam urbem armis tuis se submisisse, per omnes mox plateas & domos gaudium ac mutua gratulatio orta, potissimumque animos extulit te in mortua, & adhuc moriente aula tua valere. Noluimus victoriam sine Principe nostro: si quid perditum fuisset, te saluo, recuperari potuisset: te ve-

ro amisso, si non omnia amisiffemus, omnia certe non recuperaffemus: ita maior iactura fuiffet in vno; quam in omnibus, quia vnus omnia reddidiffet, omnia vnū non restituffent.

Adiecerat fama teregno pacato, ac rebus ritè & ordine cōstitutis Monachium, Principem tuā sedem, propediem reuerfurū, id vero nunciij cum publica acclamatione acceptū; ora Principis sui, vultū inelyti Ducis cum multiplici trophæo reuertētis quilibet intueri, quilibet victrici dexteræ osculum figere auebat: atq; dū vota omnium, dum excipiendi tui studia feruent, tu festinato per dispositos equos itinere, vt nostrā expectationem occupares, & quæ nondū parata erāt, impedis, & quæ parata erant, tolli mandas; fortuna ipsa non iniqua iudice, quia nulla poterat pōpa instrui, tanto victore digna. Nos fortasse multa visenda posuiffemus, vnus tu visus fuiffes: Oculos nos prouocaffemus, tu habuiffes. Et quid tandem effeciffemus ad tui honoris augmentum? Decuiffet fortasse tormentis coelum æmulari, atq; inter nitrata fulmina festiuū tonare? At vero iam nos præueneras in Bohemia; tanta .n. tonitrua ibi excitasti, vt regnum ipsum conciderit, & longe posite gentes

inaudierint : nostra fulmina minora fuissent. An arcus triumphales quis expectasset ? Res gestæ nostri Principis instar omnium arcuum sunt ; neque illas exhibere possent ulli arcus nisi à Suevia in utramque Austriam , ab his per Bohemiam sese porrigerent : magnos arcus diceres , præclare factis maiores non diceres. An desiderasset quis ut noctes incenderemus , & somnos illustraremus artefactis ignibus ? At victoria Principis nostri maiori iubare fulget , vnaque cum Phæbi nitentis radiis Europam decurrit. Nemo lucem adferat , ubi dies est ; dies est , ubi noster Phæbus est , cuius lumen Bohemia accendit , & sua ruina nobilitauit. Alia quis exegisset triumphalia ? Triumphum habuimus ; Principem vidimus , Principem inquam , cuius desiderium inter tot infidæ Bellonæ casus , inter tot mortis discrimina fluctuantis , vix tulimus ; vidimus inquam , & ut videremus omnis effusus ciuis est , idemque campos impleuit , ut tua præsentia impleret ciuitatem tua absentia viduam & vacuam : Principem in his locum Principes nostri tenere , obuiamque longius iuere , quia tibi propiores fuere : Genitor , Coniunx ,
Frater ,

Frater, Fratria; hi tui triumphu ornamenta; illi
 tuum gaudium, tu illorum. Quem animi fen-
 sum fuisse putas Serenissimo Parenti Guliel-
 mo? Gulielmo, inquam, pietate ac religione
 per vtrumque orbem clarissimo? Fortunate
 senex, libet enim te pariter alloqui, nam tuus hic
 triumphus est, quia Filij tui est; tam tuæ, quam
 Filij æternitati in hoc honorato senio viuus in-
 teres, & virtutis tuæ amplissima præmia in libe-
 ris tuis refers. MAXIMILIANVS vt natu maior,
 ita & factis; decus ingens à Serenitate Vestra, &
 ab antecedentibus longa ferie Progenitoribus
 accepit; ingens adfert. Imperii Principibus bellū
 molientibus armatus pacem obtulit; accepta-
 uere, ne nunquam haberent. Austriam supe-
 riorem intrauit, & domuit; inferiorem petit, &
 hostile liberauit; Bohemiam intrauit, & subiecit.
 Nouum plane genus bellandi, tribus aut qua-
 tuor mensibus multorum annorum laureas
 mereri; Filius meruit, Pater etiam portat, & tan-
 ti honoris Collega est, qui in tanta fortunæ in-
 crementa Filium genuit, & eduxit.

Alter Liberos tuorum Ferdinandus, se-
 ptemuiratu inclytus, Rhenum illustrat, imo

maniam, pietate, morum castimonia, & prudentia. Imperii nobile columnen, sed cæsum ex adamante Domus tuæ: iam ad summa peruenit, nec altius ire potest, tametsi, si quid esset, quo altius ascenderet, virtus mereretur. Tertius Albertus est, egregius omnino Princeps, nec à tuis virtutibus degener: eius Filij tui Nepotes senectutem tuam recreant, & stirpis ad posteros propaginem haud vanè despondent; huius igitur Filij Filiis iam frueris, & ita quidem, vt etiam alterius expectes, quem ideo fortasse superi suspendunt, quod operosum sit, ipsius imaginem dare.

Sed neque mihi Philippus prætereundus, qui licet præmaturo fato diem obierit, in Luce tamen adhuc versatur, purpura Romana illustris. Ostendere Numina Iuuenem incomparabilem terris, quem sibi asciscerent, cum diuis similis esset. Ratisponæ, vbi Episcopus fuit, nobili Mausolæo, Fraternali opere, quiescit. Carolum adolescentulum mors Salisburgi abstulit, tam bona indole Principem, in virtuti eius ætas futura parū additura videretur: primis annis omnia habuit, & sine sua iactura mori potuit, sine sui iactura non potuit.

De

De filiabus quid dicam? & ipsæ virtutibus
 eminere: Maria Anna innocuæ vitæ fæmina,
 Boicæ Domus nō exiguum decus, Ferdinan-
 do Austrio nupta Cæsaream progeniem non-
 dum Cæsari moriens reliquit, iamque diade-
 mate immortalis fulget, habitura & mortale, si
 vixisset: magnum eius in Austria nomen; & ap-
 pellantur quidam sancti post mortem, ipsa an-
 te mortem. Altera Magdalena est, prudens, &
 grauis Princeps, quæ antequam Palatini Neo-
 burgensis nuptiis illigaretur, pronubam habuit
 Catholicam religionem, effecitque vt vnis nu-
 ptiis, ipsa egregio Principi fieret coniunx, &
 Princeps Ecclesiæ Filius, qui multa hominum
 millia ad eandem adduceret; Marito & succes-
 sura prole felix.

Ecce hi Filii tui immortalis senex, & per-
 mittat mihi Serenitas Vestra cum Sacro Vate
 canere. Filij tui sicut nouellæ oliuarum in cir-
 cuitu mensæ tuæ. Ecce sic benedicetur homo,
 qui timet Dominum. Benedicat tibi Dominus
 ex Sion; & videas bona Ierusalem omnibus
 diebus vitæ tuæ: Et videas Filios Filiorum tuo-
 rum, pacem super Israel. Pacem plane vides, &

nos tecum beneficio Serenissimi Principis nostri MAXIMILIANI, qui ea re consilio & armis Patriam muniuit, vt pace frueretur; bellum gessit, vt nos victoria gauderemus; gauderemus inquam & præ aliis Serenissima coniunx Elisabetha, lectissima Princeps, diu animo ægra, & perpetua sollicitudine suspensa, de tua Princeps MAXIMILIANE vnus salute, neque enim bene esse illi potuit, quod tibi bene esse nesciret. Itaque vt i valeres, & vincereres, assidua ipsa apud DEVM, assidua in templis, assidua in publicis comprecationibus, diuisam militam tecum habuit, & partem prælii; ferro tu, illa supplicis ad Deum hostes expugnauit: Laudato certe exemplo summos infimosq; ad perennes preces traxit, si tamē trahi potuere sponte currentes; nam is ardor omnium in templis fuit, vt appareret magna de causa; preces fundi, nempe pro incolumitate Principis nostri, quæ eadem & ipsius coniugis & nostra omnium est; sine te enim Princeps esse poteramus fortasse, salui esse non poteramus. Atqui quanto diligentiores fuimus, cura identidem stimulante, in votis persoluendis pro felici rerum tuarum cursu, tanto

tanto lætiores hodie huc concurrimus, & tristitiam nostram abunde solamur, imo etiam fænus cum mærore exercemus, licet enim hic grauis nobis visus ob tuam absentiam, maior tamen ob tuam præsentiam lætitia est; nec frustra multum doluimus, qui tantum triumphii & gaudij consecuti sumus. Et quid mirum est omnibus nos lætitiis incedere? In luctu & tenebris iacebamus, quia oculus noster aberat; hodie oculus redditur, & mens serenatur. Si vnquam alias Princeps Serenissime, cognoscere potuisti, quanti te tui clientes facerent, quantum te diligerent, hodie cognoscis. Quanta multitudo tui cupida, tui studiosa per longa viarum spacia dextra læuaque steterunt armati, vultu gestuque faustissima apprecantes? Campi inundauere magnis copiis inermium; hoc ipsum augustissimum B. Virginis templum, licet amplissimum, numerum eorum non capit, qui te incolumem videre cupiscunt. Qui vident lacrimantur; qui videre non possunt, indignantur; vtrumque pietas facit; norunt enim quem Principem receperint, quem ante hac habuerint, quem & deinceps habituri sint, clarum scilicet

licet & illustrem futuris seculis; ornamentum
Boicæ non intermoriturum. Omnia tibi de-
bent, omnia tibi volunt, quia à te omnia acce-
pere: ornasti enim multis decoribus vniuersam
prouinciam, ornasti ipsum imperium, ornasti
domum tuam, & debebunt tibi etiam posteri
tui. quid dico debebunt? parce mihi; de te non
iniuria etiam conquerentur, nam splendore
hoc tuo, quo ipsos illustras, non paruo quoq;
incommodo oneras: efficis enim virtutum
tuarum magnitudine, vt omnibus difficile fu-
turum sit, tibi succedere. D I X I.

ERRATA.

Pag. 1. multitudo. 3. palestra. 4. Calvinistæ. 5. Bohemos. duxit.
6. didicere. 7. pauesceret. 12. properè. 16. serenitas. 20. Venato-
rum. 24. plures. 25. ceteri. 26. fato. 27. carceres. 30. Carcant.
34. fructu.

tum
i de-
cce-
sam
asti
teri
non
ore
oq;
um
fu-

ixit,
ato-
anc.

vigilantibus in ea in gloria am
que in diuina gloria et uocandi.
ut deus agerit uobis uolunt
seruomus ad benedictum misse
miserere. **Patet ad excelsis uobis.**
Sicut ut misericordie illius. Ita
ut speraret me legem. **In capi**
etiam ambrosius aduersus qui
facit sicut tempus redimen
tes. Et deus ut fecerit in qua
scilicet sit conditio ut fructus
quodam impudat uos uiam
ut uos habeat uos in se.

Et dicit lucam.

Et dicit lucam. **Et dicit lucam.**

L et aditum uobis. **De**
ing uobis uobis sicut in diu
etiam et asperitas uobis exp
et regno dei. **D u oia.**

Familia tua qua dicit to
tuna pietate uobis
ut que in sola spe gre telet
na in uobis tua semper pio
teruone uimiat. **Et**

Nostis tibi die plamaria
ros offerunt. ut et de hinc
na miseratus abfoluam q
miseratus corda in dirigit.

Capitulum. **O** uobis. **Et dicit lucam.**
ut illius felicitatis uobis
efficit. **Et dicit lucam.**
uobis. **Et dicit lucam.**

65
I
804196